

Sygn. akt III AUa 670/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 kwietnia 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Zofia Rybicka - Szkibiel
Sędziowie:	SSA Romana Mrotek (spr.) SSA Urszula Iwanowska
Protokolant:	St. sekr. sąd. Katarzyna Kaźmierczak

po rozpoznaniu w dniu 28 kwietnia 2015 r. w Szczecinie

sprawy (...) Spółki Akcyjnej w G.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

przy udziale zainteresowanego P. Ś.

o wysokość składek na ubezpieczenie społeczne

na skutek apelacji płatnika składek

od wyroku Sądu Okręgowego w Gorzowie Wlkp. VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 16 czerwca 2014 r. sygn. akt VI U 834/13

1. oddała apelację,

2. zasądza od (...) Spółki Akcyjnej w G. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. kwotę 120 zł (sto dwadzieścia złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

SSA Urszula Iwanowska SSA Zofia Rybicka - Szkibiel SSA Romana Mrotek

Sygn. akt III AUa 670/14

UZASADNIENIE

(...) Spółka Akcyjna w G. odwołała się od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w G. z dnia 5 kwietnia 2013 roku znak (...) dotyczącej zainteresowanego P. Ś. o wysokość składek na ubezpieczenie społeczne.

Płatnik wniósł o zmianę zaskarżonych decyzji i orzeczenie, iż wysokość podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie zainteresowanych, jako pracowników zatrudnionych na podstawie umowy o pracę u płatnika składek (...) S.A. w

G. nie ulega podwyższeniu o wysokość świadczeń socjalnych wypłacanych zainteresowanym w latach 2009 – 2011 z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych, a także o zasądzenie od pozwanego organu rentowego na rzecz odwołującego się kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W odpowiedziach na odwołania organ rentowy wniósł o ich oddalenie i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego.

Zainteresowany nie zajął stanowiska w sprawie.

Wyrokiem z dnia 16 czerwca 2014 roku Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołania oraz zasądził od płatnika składek (...) Spółki Akcyjnej w G. na rzecz pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w G. kwotę 60 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd I instancji ustalił, że zainteresowany w latach 2009-2011 był pracownikiem firmy (...) S.A. w G., który był uprawniony do korzystania ze świadczeń ZFŚS. W firmie tej od 2004r. obowiązuje Zakładowy Regulamin Świadczeń Socjalnych, uzgodniony z działającymi wcześniej w zakładzie związkami zawodowymi, a obecnie z przedstawicielami załogi. Zgodnie z pkt IV §8 załącznika nr 4 do regulaminu wynagradzania, do korzystania ze świadczeń Funduszu uprawnieni są m.in. pracownicy zatrudnieni na podstawie umowy o pracę. Pkt V §9 -2c regulaminu stanowi, iż środki funduszu mogą być przeznaczone na finansowanie (dofinansowanie) świadczeń okolicznościowych na rzecz osób uprawnionych (świadczenia rzeczowe z okazji świąt lub podobnych okazji). Na podstawie §11-§13 ww. regulaminu decyzja o przyznaniu lub odmowie przyznania środków z Funduszu podejmowana jest przez Kierownika Zakładu w uzgodnieniu ze związkami zawodowymi lub pracownikiem (pracownikami) i jest uzależniona od: sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej; wielkości uzyskanej już przez osobę uprawnioną pomocy z Funduszu; możliwości finansowych Funduszu określonych w rocznym planie działalności socjalnej; ilości złożonych przez osoby uprawnione wniosków. Wszystkie osoby uprawnione do korzystania z funduszu, mogą składać wnioski zarówno dla siebie, jak i dla innych osób uprawnionych. Dochód przypadający na osobę w rodzinie wykazany w oświadczeniu osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu stanowi podstawę do obliczenia ulgowych świadczeń. Oświadczenie to winno zawierać wszelkie dochody brutto uzyskiwane przez wspólnie zamieszkujące i prowadzące wspólne gospodarstwo domowe osoby w rodzinie z okresu trzech miesięcy poprzedzających miesiąc, w którym złożono wniosek. Wniosek taki powinien określać cel, na który ma być przeznaczona pomoc Funduszu oraz termin jej wykorzystania. Decyzja powinna zostać wydana w terminie 7 dni od wpłynięcia wniosku, a decyzja odmowna musi zawierać uzasadnienie.

Dalej Sąd Okręgowy ustalił, że w wyniku kontroli przeprowadzonej u płatnika składek Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. uznał, iż płatnik w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe, wypadkowe oraz ubezpieczenie zdrowotne nie uwzględnił przychodu – bonusu finansowego z okazji świąt bożonarodzeniowych, wielkanocnych oraz nowego roku szkolnego, osiągniętego przez ubezpieczonych i finansowanego ze środków Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych.

W 2009 roku został przyjęty plan działalności socjalnej zatwierdzony przez Prezesa płatnika (Dyrektora oddziału) i przedstawicieli załogi. Według uzgodnień świadczenia okolicznościowe dla pracowników miały zostać wypłacone z okazji Wielkanocy, rozpoczęcia roku szkolnego i Bożego Narodzenia według kryterium stażu pracy tj. dla pracujących do 0,5 roku – 100,00 złotych, dla pracujących od 0,5 roku do 1 roku 200,00 złotych i dla pracujących powyżej 1 roku 300,00 złotych. Faktycznie wypłacono ww. świadczenia okolicznościowe, z tą różnicą, że z okazji rozpoczęcia roku szkolnego zasady wypłaty zmieniono, wypłacając kwotę 100,00 złotych dla każdego uprawnionego. W roku 2010 również na podstawie planu działalności socjalnej oraz uchwał Zarządu wypłacono świadczenia okolicznościowe według tych samych zasad stażowych z okazji majówki i świąt Bożego Narodzenia. Na tych samych zasadach i podstawie w 2011 roku świadczenia okolicznościowe wypłacono uprawnionym z uwagi na staż pracy z okazji Wielkanocy i świąt Bożego Narodzenia. Uprawnieni pracownicy nie składali wniosków o świadczenia okolicznościowe. Zarząd spółki uchwałą z dnia 19.08.2009 roku nr 11 zmienił, bez konsultacji z przedstawicielami załogi, zasady wypłaty świadczeń z okazji rozpoczęcia roku szkolnego decydując o wypłacie po 100,00 złotych na każdego uprawnionego.

Na podstawie tak dokonanych ustaleń faktycznych Sąd Okręgowy zważył, że odwołania złożone przez płatnika składek nie zasługiwały na uwzględnienie.

Po pierwsze Sąd ten ustosunkował się do zarzutu płatnika sprowadzającego się do zakwestionowania uprawnienia pozwanego organu do kontroli wydatkowania świadczeń z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych. Sąd I instancji wyjaśnił, że zgodnie z art. 83 ust. 1 pkt. 3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych zakład wydaje decyzje w zakresie indywidualnych spraw dotyczących w szczególności ustalania wymiaru składek i ich poboru, a także umarzania należności z tytułu składek. Wobec tego, Sąd Okręgowy ocenił, że organ rentowy mógł wydając decyzje, objąć ich zakresem środki wypłacone przez płatnika z ZFŚS, ponieważ kontroluje prawidłowość opłacania składek na ubezpieczenie społeczne.

Następnie Sąd orzekający argumentował, że zgodnie z podważanym przez płatnika przepisem § 2 ust.1 pkt. 19 rozporządzenia w sprawie ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne: podstawy wymiaru składek nie stanowią świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych. Sąd Okręgowy wywiódł, że przepis ten bez wątpliwości wprowadza wyjątki od zasady, iż wszystkie przychody pracownika które uzyskał od pracodawcy stanowią podstawę wymiaru składek na jego ubezpieczenie społeczne (zdrowotne). Nadto Sąd ten wskazał, że jako wyjątek od zasady powyższy przepis nie podlega wykładni rozszerzającej.

Następnie Sąd I instancji podał, że płatnik zaskarżając decyzje organu rentowego powołał się na zapisy Regulaminu Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych, w tym jego § 5, odnoszący się do tworzenia planu gospodarowania środkami funduszu, oraz na fakt, iż kwestionowane przez organ rentowy wypłaty były dokonywane z funduszu, o którym ten regulamin mówi. W tym miejscu Sąd Okręgowy zauważył, że samo źródło finansowania nie przesądza o przeznaczeniu środków z funduszu na cele socjalne, o których mowa w art. 8 ust. 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, zgodnie z którym przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z Funduszu uzależnia się od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu (ust. 1). Zasady i warunki korzystania z usług i świadczeń finansowanych z Funduszu, z uwzględnieniem ust. 1, oraz zasady przeznaczania środków Funduszu na poszczególne cele i rodzaje działalności socjalnej określa pracodawca w regulaminie ustalonym zgodnie z art. 27 ust. 1 albo z art. 30 ust. 5 ustawy o związkach zawodowych. Pracodawca, u którego nie działa zakładowa organizacja związkowa, uzgadnia regulamin z pracownikiem wybranym przez załogę do reprezentowania jej interesów (ust. 2).

Zatem, Sąd I instancji wywiódł, że w niniejszej sprawie ustalenia i oceny wymagało, czy sporne wypłaty dokonane z funduszu miały charakter socjalny. Rozstrzygnięcie tej kluczowej kwestii, zdaniem tegoż Sądu, spowodowało konieczność przeanalizowania trybu dokonywania wypłaty oraz zastosowania kryteriów socjalnych.

W ocenie Sądu Okręgowego materiał dowodowy zgromadzony w sprawie wykazał niezaprzeczalnie, że płatnik składek dokonywał wypłat kwestionowanych świadczeń w latach 2009 – 2011- niezgodnie z regulaminem ZFŚS, a ponadto z naruszeniem regulacji art. 8 ust. 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych. W regulaminie obowiązującym u płatnika określono tryb ubiegania się o świadczenia z Funduszu. Procedura wymagała, aby osoby uprawnione składały oświadczenia (wnioski), w których wskazują wysokość dochodu na osobę w rodzinie z trzech miesięcy poprzedzających miesiąc złożenia wniosku i cel na jaki chcą uzyskać pomoc wykorzystać i w jakim terminie (§ 11 in fine i § 12 Regulaminu). Kierownik zakładu miał wydawać decyzje o przyznaniu pomocy w terminie 7 dni od otrzymania wniosku, biorąc pod uwagę sytuację życiową, rodzinną i materialną osoby uprawnionej, wielkość uzyskanej wcześniej pomocy z Funduszu, możliwości finansowe Funduszu i ilość złożonych wniosków (§ 10 i 13 Regulaminu). Sąd I instancji dostrzegł, że z dokumentacji kontrolnej wynika brak indywidualnych wniosków o pomoc w związku z okolicznościami, na które środki były przyznawane. Brak jest również stanowczych dowodów na potwierdzenie rozważenia indywidualnej sytuacji pracowników. Dalej Sąd ten wyjaśnił, że z zeznań płatnika złożonych w postępowaniu administracyjnym oraz sądowym nie wynika, że taka spersonalizowana ocena miała miejsce. Fakt posiadania informacji o sytuacji pracowników przekazywanych przełożonym przy okazjach spotkań w pracy nie wyczerpuje dokonania analizy sytuacji pracowników. Tym bardziej, że nawet przy przyjęciu, że taka

wiedza była przekazywana przełożonym, nie przełożyło się to na sposób wydatkowania środków, bowiem zostały one rozdysponowane zgodnie z uchwałami przedstawionymi w stanie faktycznym, czyli bez kierowania się kryterium socjalnym, a jedynie stażem pracy. W ocenie Sądu I instancji staż pracy w (...) nie jest w jakimkolwiek elemencie kryterium socjalnym tj. takim, które opiera się na analizie sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej uprawnionych pracowników. Staż pracy pozostaje indyferentny w stosunku do sytuacji łącznie analizowanych warunków rodzinnych, materialnych i życiowych poszczególnych pracowników. Sąd Okręgowy ustalił, że nie ma też podstaw do przyjęcia, że kryterium socjalnym jest, jak wskazywał płatnik, wkład pracownika w tworzenie funduszu. Ten sposób wydatkowania środków całkowicie pomija cel na jaki fundusz jest tworzony, czyli na cele socjalne, a nie celem wynagradzania pracowników. Sąd ten wskazał, że zastosowanie wyjątkowej regulacji zwolnienia od wliczenia do podstawy wymiaru składek odnosi się tylko do świadczeń, których wypłata odbywała się zgodnie z zasadami Regulaminu ZFŚS obowiązującego u danego pracodawcy oraz była uzależniona od sytuacji życiowej, materialnej i rodzinnej osoby uprawnionej. Brak spełnienia tych warunków, zdaniem rzeczonoego Sądu, spowodował, że sporne wypłaty nie mogły być uznane za określone w § 2 ust. 1 pkt. 19 rozporządzenia i stanowiły podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne zainteresowanych pracowników. Sąd I instancji ustalił, że jest to pogląd ugruntowany w judykaturze i literaturze. Powołał w tym miejscu wyrok SN z 20 czerwca 2012 roku, w którym wyjaśniono, że przepis ten (§ 2 ust. 1 pkt. 19 rozporządzenia) nie tylko wskazuje źródło finansowania wymienionych świadczeń, ale także odnosi się do zasad ich wypłacania, skoro są to świadczenia wypłacane pracownikom w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych. Ramy te zaś określają przepisy ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych oraz regulaminy ustanawiające zasady i warunki korzystania z usług i świadczeń finansowanych z Funduszu oraz zasady przeznaczania środków Funduszu na poszczególne cele i rodzaje działalności socjalnej." Następnie Sąd Okręgowy wskazał na komentarz A. M., w którym czytamy: artykuł 8 ust. 1 u.z.f.ś.s. określa podstawową zasadę wykorzystywania środków funduszu, stanowiącą, że przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z funduszu uzależnia się od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej. Ustawa o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych nie zawiera przepisu upoważniającego do tworzenia zasad podziału funduszu będących w sprzeczności z przepisem art. 8 ust. 1 u.z.f.ś.s., jest to więc przepis bezwzględnie obowiązujący. Brzmienie art. 8 ust. 1 u.z.f.ś.s. nie upoważnia do przyznawania osobom uprawnionym prawa do świadczeń socjalnych w takiej samej wysokości. Byłoby to bowiem w istocie przyznawanie tym osobom dodatku do wynagrodzenia czy emerytury. Przepis ten wyraźnie bowiem określa związek pomiędzy wartością przyznawanego świadczenia a łącznie rozpatrywaną sytuacją życiową, rodzinną i materialną osoby uprawnionej. To powiązanie może oznaczać tylko jedno: im gorsza jest sytuacja osoby uprawnionej, tym wyższe powinno być świadczenie. Nakłada to na przyznających świadczenia obowiązek indywidualnej (w żadnym wypadku zbiorowej) kwalifikacji wniosków. Dalej Sąd I instancji argumentował, że Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 16.08.2005r. w sprawie IPK 12/05 stwierdził, że wydatkowanie środków zakładowego funduszu świadczeń socjalnych z zastosowaniem kryterium stażu pracy, bez uwzględnienia kryterium socjalnego i sprzecznie z zakładowym regulaminem świadczeń socjalnych jest niezgodne z ustawą w rozumieniu art. 8 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych. W sposób jasny, w ocenie Sądu Okręgowego, powyższe rozważania podsumował SN w wyroku z dnia 16.09.2009 roku w sprawie I UK 121/09 stwierdzając, iż przyznawanie ulgowych świadczeń i wysokość dopłat z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych powinny być uzależnione od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby korzystającej z funduszu. Nie ma w tym zakresie wyjątków. Nawet regulamin zakładowego funduszu świadczeń socjalnych nie może zmienić tej zasady. Jeżeli wypłata bonów towarowych nie ma charakteru socjalnego, gdyż nie wiąże otrzymania bonów z kryterium socjalnym, to bony należy uznać za przychód w rozumieniu art. 12 ust. 1 ustawy z 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, który to przychód stanowi podstawę wymiaru składek (art. 18 ust. 1 ustawy z 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, w zw. z § 1 rozporządzenia z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe (Dz. U. Nr 161, poz. 1106) oraz art. 81 ust. 1 ustawy z 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, publikowany w LEX nr 537030).

Sąd Okręgowy wywiódł, że w niniejszej sprawie płatnik (...) S.A. nie stosował procedury regulaminowej przy wypłacie świadczeń oraz nie zastosował kryterium socjalnego. Stąd Sąd ten ocenił, że uprawnione jest twierdzenie, że nie były to zatem świadczenia wypłacane na cele socjalne. Sąd Okręgowy uznał, że świadczą o tym jednoznacznie zapisy planów

działalności socjalnej oraz uchwał Zarządu spółki za sporne okresy, w których wysokość świadczeń uzależniono od stażu pracy uprawnionych, w myśl zasady im wyższy staż pracy tym wyższe świadczenie.

Ostatecznie Sąd I instancji przyjął, że sporne świadczenia zostały wypłacone wprawdzie z funduszu świadczeń socjalnych, lecz nie na warunkach wynikających z tego Regulaminu, a więc nie mogą one zostać uznane za świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych w rozumieniu § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe. Ponadto, Sąd ten zaznaczył, że bez wpływu na powyższą konkluzję są trudności jakie przedstawił płatnik składek w związku z oceną sytuacji życiowej i materialnej pracowników. Zdaniem Sądu Okręgowego należy jedynie opracować czytelne kryteria, które pozwolą na zobrazowanie sytuacji rodzinnej, wysokości dochodów przypadających na członka rodziny i przy wypłacie środków stosować przyjęte założenia oraz tryb postępowania przyjęty w regulaminie.

Biorąc powyższe pod uwagę, Sąd I instancji na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołania. O kosztach procesu orzekł na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. w związku z § 11 ust. 2 rozporządzenia z dnia 28.09.2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. tj. z 2013 roku poz. 490).

Apelację od całości powyższego wyroku złożył płatnik składek zarzucając mu:

1. Naruszenie przepisów postępowania:

- przepisu art. 232 k.p.c. poprzez dopuszczenie z urzędu dowodu z dokumentów w aktach ZUS, pomimo iż nie zachodziły w sprawie wyjątkowe okoliczności uzasadniające dopuszczenie dowodu niezawnioskowanego przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G., a strona była reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika;
- przepisu art. 244 k.p.c. i art. 235 § 1 k.p.c. poprzez dopuszczenie dowodu z dokumentów w aktach ZUS bez ujawniania poszczególnych dokumentów, co uniemożliwia stronie zajęcie stanowiska odnośnie do każdego dokumentu, jak również narusza zasadę bezpośredniości, wyrażającą się w tym, iż postępowanie dowodowe odbywa się przed sądem orzekającym, zaś Sąd I instancji oparł orzeczenie na aktach postępowania administracyjnego;
- przepisu art. 328 § 2 k.p.c. przez nieujawnienie sfery motywacyjnej skarżonego orzeczenia sporządzonym uzasadnieniu, poprzez całościowe oparcie jego treści na uzasadnieniu orzeczenia zapadłego w analogicznej sprawie (skopiowanie uzasadnienia), co tym samym implikuje brak wszystkich istotnych elementów, tak w zakresie poczynionych ustaleń faktycznych oraz oceny stanu prawnego składających się na merytoryczne sprawozdanie z przeprowadzonej rozprawy, a to z kolei uniemożliwia poddanie zapadłego orzeczenia ocenie międzyinstancyjnej.

2. Sprzeczność ustaleń Sądu I instancji z treścią zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego polegającą na przyjęciu, iż wypłacane przez płatnika składek świadczenia były dodatkami do wynagrodzenia, a nie świadczeniami socjalnymi, pomimo, iż świadczenia te były wypłacane z funduszu socjalnego i spełniały przesłanki do uznania ich za świadczenia socjalne, albowiem były wypłacane w oparciu o kryteria uzależnione od sytuacji życiowej pracowników.

3. Naruszenie przepisów prawa materialnego:

- § 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe przez przyjęcie, że świadczenia wypłacone pracownikom płatnika składek stanowią ich przychód, który wliczany jest do podstawy wymiaru składek,
- § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe poprzez niezastosowanie tego przepisu,

- art. 8 ust. 1 ustawy o Zakładowym Funduszu Świadczeń Socjalnych, przez przyjęcie, że płatnik składek dokonując wypłat z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych nie zastosował kryteriów uzasadniających przyznanie świadczeń z funduszu.

Wskazując na powyższe apelujący postulował o:

1. Zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie w całości odwołania od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.. z dnia 5 kwietnia 2013r. znak: (...) dotyczącej P. Ś.;
2. zmianę zaskarżonego wyroku w punkcie II i zasądzenie od pozwanego organu rentowego na rzecz Odwołującego się kosztów zastępstwa procesowego za postępowanie przed sądem I instancji według norm przepisanych.
3. Dopuszczenie dowodu z przesłuchania w charakterze strony R. M. na okoliczność sposobu i zasad wydatkowania środków z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych w latach 2009 - 2011, kryteriów i zasad przydziału świadczeń z Funduszu w powyższym okresie.

Alternatywnie, w przypadku nieuwzględnienia wniosku zawartego w punkcie 1. apelujący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Nadto wniósł o zasądzenie od pozwanego organu rentowego na rzecz odwołującego się kosztów postępowania przed Sądem II instancji, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na apelację organ rentowy wniósł o oddalenie apelacji w całości oraz o zasądzenie od odwołującego się na rzecz organu rentowego zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest bezzasadna i podlega oddaleniu, albowiem Sąd Okręgowy wydał trafne rozstrzygnięcie. Rozważenie materiału dowodowego zgromadzonego w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji, przez przyznanie powołanych w uzasadnieniu wyroku podstaw prawnych rozstrzygnięcia oraz w kontekście wniosków i twierdzeń apelacji nie doprowadziło także Sądu Apelacyjnego do przekonania o zasadności uzupełnienia postępowania dowodowego w zgodzie z art. 382 k.p.c. Sąd pierwszej instancji ustalając stan faktyczny oparł się na całokształcie zebranego materiału dowodowego, należycie go rozważył i wskazał jakim środkiem dowodowym dał wiarę, przedstawiając prawidłową ich ocenę, którą właściwie uargumentował. Całość podjętych ustaleń faktycznych tego Sądu przedstawiona w pisemnym uzasadnieniu wyroku zasługuje na akceptację. Ustalenia te jako prawidłowe i znajdujące oparcie w materiale dowodowym Sąd Apelacyjny podziela przyjmując za własne, w związku z czym nie ma konieczności ich ponownego przytaczania w całości (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 lutego 2010 r., I UK 233/09, LEX nr 585720). Wbrew zarzutom apelującego, analiza akt postępowania wskazuje, że nie wystąpiło w nim również naruszenie przepisów prawa materialnego.

Sąd I Instancji szczegółowo i wnikliwie, z przywołaniem orzecznictwa, dokonał rozważań dotyczących kwestii, jakie świadczenia wypłacane pracownikom mogą być uznane za świadczenia socjalne, a jakie nie i jakie konsekwencje na gruncie prawa ubezpieczeń społecznych wywołuje nieuznanie wypłaconych świadczeń za świadczenia socjalne.

Spór w sprawie sprowadzał się do ustalenia wysokości podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne pracowników. Organ rentowy ustalił bowiem wyższą podstawę wymiaru tych składek wliczając do niej świadczenia socjalne wypłacone zainteresowanemu pracownikom.

Zasady ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne regulują przepisy ustawy systemowej. Natomiast zgodnie z art. 23 ust. 1 i 7 ustawy z dnia 23 stycznia 2003 roku o powszechnym ubezpieczeniu w NFZ (Dz.U. nr 45, poz. 391) i art. 81 ust. 1 i 6 zastępującej tę ustawę ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach z opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, do ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie zdrowotne stosuje się przepisy określające podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe. Na

podstawie art. 18 ust. 1 ustawy systemowej podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne stanowi przychód – w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych, co wynika z art. 4 ust. 9 ustawy systemowej. Z mocy delegacji zawartej w art. 21 tej ustawy obowiązuje rozporządzenie z 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe. W § 2 ust. 1 tego rozporządzenia wymieniono przychody, które nie stanowią podstawy wymiaru składek, w tym, w punkcie 19 świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych. Co prawda do dnia 30 stycznia 2004 roku rozporządzenie w § 2 zawierało punkt 12, obecnie uchylony, o treści: „wartość świadczeń okolicznościowych przyznawanych w formie rzeczowej lub w formie bonów towarowych uprawniających do zakupu w sklepach artykułów spożywczych i przemysłowych, pod warunkiem że nie podlegają one wymianie na pieniądze - do wysokości nie przekraczającej rocznie kwoty, która z tego tytułu została zwolniona od podatku dochodowego od osób fizycznych”, jednak uchylenie tego przepisu nie wyklucza przyjęcia, że bony towarowe nie stanowią podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie. Regulacja § 2 pkt 19 jednoznacznie definiuje, że kwalifikacja prawna przychodu podlegającego wyłączeniu jest determinowana celem jego przeznaczenia i źródłem pochodzenia i nie definiuje żadnych innych przesłanek. Jeśli więc bony towarowe finansowane są ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach ZFŚS, to nie są wliczane do podstawy wymiaru składek, gdyż mieszczą się w dyspozycji przepisu § 2 pkt 19 rozporządzenia.

Analiza zachowania pracodawcy realizującego cele socjalne oczywiście powinna uwzględniać obowiązujące w tym względzie przepisy prawa pracy i powinna być prowadzona w każdym przypadku, który budzi wątpliwości. Należy przy tym uwzględnić, że obowiązek pracodawcy zaspokajania w miarę możliwości i warunków potrzeb bytowych, socjalnych i kulturalnych pracowników wynika z art. 16 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 roku Kodeks pracy (t.j. Dz.U. z 1998 r. nr 21, poz. 94 ze zm. – dalej jako k.p.) jest jedną z podstawowych zasad prawa pracy. Ustawodawca w art. 94 pkt 8 k.p. nałożył na pracodawcę obowiązek zaspokajania w miarę posiadanych środków socjalnych potrzeb pracowników. Pracodawcy nie mają zatem bezwzględnego obowiązku prowadzenia działalności socjalnej na rzecz pracowników, gdyż przepisy kodeksu jedynie postulują prowadzenie takiej działalności. By nie dopuścić do zupełnej dowolności w omawianym zakresie, obowiązek zaspokajania potrzeb socjalnych pracowników został warunkowo ujęty w ustawie o z.f.ś.s., uprawniając pracodawców do modyfikacji w prawie wewnątrzzakładowym (w układach zbiorowych pracy) obowiązków wynikających z ustawy, aby umożliwić im uzależnienie działalności socjalnej od posiadanych warunków i możliwości. Nie można pomijać, że zgodnie z intencją ustawodawcy ZFŚS jest dobrowolnym funduszem na poziomie zakładu pracy, którego podstawowym zadaniem jest sfinansowanie przez pracodawcę pomocy socjalnej między innymi na rzecz pracowników i ich rodzin. W art. 1 ust. 1 ustawy o z.f.ś.s. określono zasady tworzenia w zakładach pracy ZFŚS i zasady gospodarowania środkami tego funduszu, przeznaczonego na finansowanie działalności socjalnej organizowanej na rzecz osób uprawnionych do korzystania z ZFŚS oraz na dofinansowanie zakładowych obiektów socjalnych ale przy założeniu, że ZFŚS został uruchomiony. Bez wątplenia zatem pojęcie „socjalny” utożsamiane jest z zaspokajaniem potrzeb bytowych, materialnych i kulturalnych uprawnionych osób. Z kolei „zasady gospodarowania funduszem” oznaczają sposób podejmowania decyzji związanych z wydatkowaniem środków finansowych, sposobem ich gromadzenia i wydatkowania. Świadczenia socjalne nie są elementem stosunku pracy. Ze środków ZFŚS finansuje się zatem świadczenia niewynikające z warunków wynagradzania za pracę, jak też niezależne od wyników i jakości wykonywanej pracy, czy też stażu pracy. Jedynie te działania, które podejmowane są w interesie pracowników, a nie pracodawcy, mieszczą się w ustawowym pojęciu zakładowa działalność socjalna.

Ustawa o z.f.ś.s. definiuje w art. 2 pkt 1, że działalność socjalna to usługi świadczone przez zakłady pracy na rzecz różnych form wypoczynku, działalności kulturalno-oświatowej, sportowo-rekreacyjnej, udzielanie pomocy materialnej - rzeczowej lub finansowej, a także zwrotnej lub bezzwrotnej pomocy na cele mieszkaniowe na warunkach określonych umową. Definicja działalności socjalnej daje zatem pracodawcy możliwość zakupu ze środków ZFŚS m.in. bonów towarowych z okazji świąt Bożego Narodzenia czy Wielkanocy z tytułu zwiększonych wydatków w tym okresie. Warunkiem umożliwiającym przyznanie bonów i paczek jest zapisanie takich form pomocy w regulaminie ZFŚS oraz określenie trybu ich przyznawania (czy przyznanie bonów lub paczek następuje np. na wniosek osoby uprawnionej, czy też z inicjatywy pracodawcy), a to w myśl art. 8 ust. 1 i 2 ustawy o z.f.ś.s., który stanowi, że „przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z Funduszu uzależnia się od sytuacji życiowej,

rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z funduszu; Zasady i warunki korzystania z usług i świadczeń finansowanych z Funduszu, z uwzględnieniem ust. 1, oraz zasady przeznaczania środków funduszu na poszczególne cele i rodzaje działalności socjalnej określa pracodawca w regulaminie ustalonym zgodnie z art. 27 ust. 1 albo z art. 30 ust. 5 ustawy o związkach zawodowych. Pracodawca, u którego nie działa zakładowa organizacja związkowa, uzgadnia regulamin z pracownikiem wybranym przez załogę do reprezentowania jej interesów”. Ustawa nie nakazuje zatem pracodawcy formułowania określonych kryteriów, nie formułuje też procedury dysponowania środkami ZFŚS. Pozostawiając te kwestie dobrowolnej decyzji pracodawcy, stawia jedynie wymóg uzależnienia świadczeń z ZFŚS od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej oraz wymóg określenia zasad i warunków korzystania ze środków funduszu.

Sąd Okręgowy wyrokując w sprawie dokonał drobiazgowej analizy – mając na uwadze ww. przepisy – czy świadczenia okolicznościowe wypłacane pracownikom z okazji Wielkanocy, Bożego Narodzenia, rozpoczęcia roku szkolnego, były przychodem w rozumieniu § 2 pkt 19 rozporządzenia z 1998 roku.

Ustawa o z.f.ś.s. wyklucza tworzenie zasad podziału ZFŚS w sprzeczności z jej art. 8 ust. 1. Jest to przepis bezwzględnie obowiązujący, którego brzmienie nie upoważnia do przyznawania osobom uprawnionym prawa do świadczeń socjalnych w takiej samej wysokości. Przepis ten wyraźnie określa związek pomiędzy wartością przyznawanego świadczenia a łącznie rozpatrywaną sytuacją życiową, rodzinną i materialną osoby uprawnionej. Nakłada to na przyznających świadczenia obowiązek indywidualnej kwalifikacji wniosków. Przepis określający kryteria socjalne jest jednak ogólnikowy i nie zawiera żadnych wskazówek co do gromadzenia informacji o stanie majątkowym, sytuacji rodzinnej, życiowej czy dochodach osób uprawnionych. W szczególności ustawodawca pozostawiając w tej mierze swobodę pracodawcy i załodze pracowników nie zdefiniował żadnych kryteriów ani progów, jakie winny być brane pod uwagę, a tym samym nie określił sposobu dokumentowania sytuacji uprawniających do świadczeń socjalnych.

Należy mieć przy tym na względzie, że decyzje o każdorazowym przyznaniu pomocy z ZFŚS na określony cel, należą do pracodawcy lub osoby odpowiedzialnej w imieniu pracodawcy, a swoboda ich podejmowania jest ograniczona uprawnieniami związków zawodowych bądź pracownika wybranego przez załogę do reprezentowania jej interesów (art. 8 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych). Jak była już o tym mowa w wypadku niezgodnego z prawem administrowania środkami funduszu pracodawca ponosi odpowiedzialność cywilną (art. 8 ust. 3 ustawy o z.f.ś.s.) i karno-administracyjną (art. 12a ustawy o z.f.ś.s.). Trzeba w związku z tym zauważyć, że w zakładzie pracy płatnika Zarząd spółki uchwałą z dnia 19 sierpnia 2009 roku zmienił, bez konsultacji z przedstawicielami załogi, zasady wypłaty świadczeń z okazji rozpoczęcia roku szkolnego decydując o wypłacie po 100 zł na każdego uprawnionego. Co więcej, również i wcześniejszy plan działalności socjalnej zatwierdzony przez przedstawicieli załogi przewidywał wypłatę świadczeń okolicznościowych wg kryterium stażu pracy, a z pominięciem kryterium socjalnego.

Mając na uwadze powyższe rozważania wskazać trzeba, że oczywiście chybiony jest zarzut apelującego co do sprzeczności ustaleń Sądu I instancji z treścią materiału dowodowego i przyjęcie przez rzeczony Sąd, że wypłacane przez płatnika składki świadczenia były dodatkami do wynagrodzenia, a nie świadczeniami socjalnymi, a tym samym chybiony okazał się zarzuty naruszenia wskazanych przez skarżącego przepisów prawa materialnego.

Ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego wynika bowiem jednoznacznie, że pracodawca przed przyznaniem spornych świadczeń, nie badał i nie ustalał, jak jest sytuacja życiowa, rodzinna, materialna pracowników, którym te świadczenia przyznał. Do takiego wniosku prowadzi wprost treść planu działalności socjalnej przyjętego w 2009 roku, jak i uchwały Zarządu spółki z dnia 19 sierpnia 2009 roku nr 11. Ze wskazanego planu wynika, że świadczenia okolicznościowe dla pracowników miały zostać wypłacone według kryterium stażu pracy. Także w kolejnych latach, tj. 2010, 2011, świadczenia okolicznościowe wypłacano według tych samych kryteriów. Jasne jest zatem, że wypłat z Funduszu Świadczeń dokonano niezgodnie z ustawą, a nadto niegodnie z Zakładowym Regulaminem Świadczeń Socjalnych obowiązującym u płatnika od 2004 roku. Przyznanie świadczenia poza wymaganym trybem - nawet za zgodą przedstawicieli załogi - oznacza naruszenie przez pracodawcę po pierwsze regulaminu wykorzystania zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, a tym samym naruszenie art. 8 ust. 2 ustawy

o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (Wyrok SN - Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych z 20 czerwca 2012 roku, I UK 140/12).

W rzeczywistości zatem sporne świadczenia zostały wypłacone wprawdzie z funduszu świadczeń socjalnych, lecz nie na warunkach wynikających z Regulaminu, a więc nie mogą one zostać uznane za świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych w rozumieniu § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe. Skarżący przywołał jako argument na poparcie swych twierdzeń fragment uzasadnienia Sądu Apelacyjnego w Szczecinie do sprawy III AUa 651/13, w którym Sąd stwierdził, że organ rentowy nie jest władny do weryfikowania udzielonych pracownikowi świadczeń pod kątem spełnienia określonych w regulaminie kryteriów. Płatnik pominął jednak dalszą część uzasadnienia oraz całokształt rozważań prawnych przedstawionych przez tutejszy Sąd w powołanej wyżej sprawie. Dalej bowiem Sąd Apelacyjny w Szczecinie wskazał, że organ był natomiast władny do kwestionowania celów jakie określił pracodawca przeznaczając bony finansowe wypłacane pracownikom. Oczywiście jest, że prawdziwość celu określonego przez pracodawcę organ mógł badać w oparciu o kryteria ustalone w regulaminie. Upraszczając - organ ostatecznie nie kwestionuje kryteriów przyjętych przez pracodawcę w Regulaminie, a jedynie cel świadczeń wypłaconych na podstawie tego kryterium - kryterium stażu pracy.

Niczym nieuprawnione są także zarzuty apelującego dotyczące naruszenia przepisów procedury. Otóż zarzucając naruszenie art. 232, 244 oraz 235 § 1 k.p.c. skarżący zdaje się błędnie postrzegać rolę i znaczenie akt rentowych w postępowaniu pierwszoinstancyjnym. Wszak postępowanie przed organem rentowym jest pierwszym etapem sprawy i po odwołaniu do sądu stanowi część tego samego postępowania, zatem akta organu rentowego nie stanowią odrębnego dowodu lecz dokumentują dotychczasowy stan sprawy. Po wniesieniu odwołania organ rentowy przekazuje akta sprawy sądowi (art. 477⁹§ 2 k.p.c.). Nie dopuszcza się tu zatem dowodu z akt organu rentowego, gdyż nie są to akta odrębnej sprawy. Nie jest więc konieczne indywidualne ujawnianie poszczególnych dokumentów z tych akt. Nie zachodzi tu sytuacja prowadzenia w sprawie cywilnej dowodu z akt innej sprawy (wyrok SN z dnia 9 grudnia 2008 r., I UK 151/2008).

Odnosząc się z kolei do zarzutu naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. poprzez oparcie przez Sąd Okręgowy całości uzasadnienia na uzasadnieniu orzeczenia zapadłego w analogicznej sprawie, uznać trzeba, że i on nie zdołał podważyć zaskarżonego rozstrzygnięcia, jak i prawidłowości jego uzasadnienia. Obowiązkiem Sądu jest wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa. Faktem jest rozpoznawanie przez sądy szeregu niemal tożsamyh spraw i w tym kontekście nadmienić trzeba, że niedopuszczalne jest schematyczne sporządzanie uzasadnień, które zawierają wyłącznie ogólnikowe stwierdzenia i służą za wzorzec w wielu sprawach, a zmianie ulega jedynie oznaczenie stron i sygnatura. Wskazana sytuacja w niniejszej sprawie jednak nie miała miejsca. Wyjaśnienie podstawy prawnej przez Sąd I instancji okazało się trafne, a przede wszystkim pozostające w związku ze stanem faktycznym sprawy. Uzasadnienie uwzględniło stanowisko i argumentację stron. Sędzia w uzasadnieniu dał wyraz temu, że argumenty zgłoszone przez strony zostały wnikliwie rozważone.

Z powyższych względów Sąd Apelacyjny, w oparciu o normę z przepisu art. 385 k.p.c. oddalił apelację jako bezzasadną. Nadto, na podstawie art. 108 § 1 k. p. c., przy zastosowaniu zasady wyrażonej w art. 98 k. p. c., orzekł również o kosztach zastępstwa procesowego za II instancję. Zgodnie z powołaną zasadą odpowiedzialności za wynik - art. 98 § 1 k.p.c. - strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony, (koszty procesu). Zgodnie ze zgłoszonym wnioskiem przez organ rentowy, Sąd zasądził od strony przegrywającej, tj. płatnika składek, na rzecz organu rentowego – Zakładu Ubezpieczeń Społecznych koszty zastępstwa procesowego w wysokości dwukrotności stawki minimalnej. W ocenie Sądu niezbędny nakład pracy pełnomocnika organu, jak również charakter sprawy, wkład jego pracy w przyczynienie się do wyjaśnienia i rozstrzygnięcia sprawy uzasadniały przyznanie wynagrodzenia w kwocie 240 zł, zgodnie z treścią § 2 ust. 1 i 2 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności

radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu, (Dz. U z 2002 r., nr 163, poz. 1349 ze zm.).

SSA Urszula Iwanowska SSA Zofia Rybicka - Szkibieli SSA Romana Mrotek